

Jalo Herra vuorimestari!

Arvossapidetyn, 12 marraskuuta 1845 päivätyn kirjelmän vuoksi saan täten lausua kohteliaan kiitoksen vasta jälkeinpäin Kōnkäisen markkinoilla käsiini joutuneista raittiuspuheista, jotka minulla tosin olivat suurimmaksi osaksi jo ennen. En voi yliottaen täysin hyväksyä niiden sisältöä, koska se henki, joka lehahtaa niiden kautta, ei ole aivan kristillistä, mitä toki olisi ollut oikeus odottaa luterilaisen opin edustajalta. Ensinnäkin niistä puuttuu johdonmukaisuus siinä, että juoppouden pahetta pidetään perussyynä moraalin rappeutumiseen, johon koko kristikunta on nykyisin vajonneena. Tämä näkemys on perustukseltaan väärä, sillä juoppous ei ole suuren moraalisen rappion syy vaan seuraus, joka ilmenee kaikissa mahdollisissa moraalittomien passioiden purkauksissa. Näihin moraalittomiin passioihin on luettava myös kunniantunto tai kunnianhimo, johon raittiudenystävät usein turvautuvat ja joka on eläimellinen ja perustuu aistillisuuteen, lihaan, tai kuten psykologit ilmaisevat sen, orgaanisen elämän elimiin.

Kuten ajan henki kaikissa vapaissa suuntauksissa on rajoittunut aikaan ja paikkaan, niin eivät myöskään raittiudenystävät sen sakean ilman ahdistamina, joka salpaa tällä ajalla hengityksen, rohkene korottaa itseään tämän myrkyllisen atmosfäärin yli hengittämään vapaampaa ilmaa oikean kristillisyyden puhdistuneesta eetteristä. Tämä raittiudenystävien heikko räpyttely muiden matelevien eläimien yläpuolelle ei valitettavasti kykene kohottamaan heitä itseään paremmin kuin muitakaan otuksia kynnärääkkään maanpinnan yläpuolelle niin kauan kuin enemmistö raittiudenystävistä itse, niin kuin heidän tähän mennessä julkaisemistaan kirjoituksista nähdään, vieläkin hegittää raskaasti tuota sankkaa, myrkynekaista usvaa, mistä he kaikista ponnisteluistaan huolimatta eivät pysty nousemaan. Myrkynekoittajatar, nimittäin järki, jota johtavat salaiset, moraalittomat passiot, ei ole kyennyt tai ei ole halunnut valaista heille, että se moraalinen myrkky, joka virtaa ihmisyyden suonissa, pitää ensin poistaa täydellisellä, koko hengellisessä elimistössä toteutettavalla vallankumouksella, ennen kuin ihminen voi moraalisisessa mielessä tulla raittiiksi. Siinä on syy, että osa innokkaimpia raittiudenystäviä suhtautuu nurjamielisesti elävään kristillisyyteen sellaisena kuin se ilmenee meidän isänmaassamme, jossa sen ilmiöt muistuttavat kolmen ensimmäisen vuosisadan kristittyjä moraalisin elementin kohotessa heissä passioksi asti. Niin kauan kuin raittiudenystävät hyväksyvät joukkoonsa jäseniä, jotka pohjimmiltaan vihaavat elävää kristillisyyttä, niin kauan, sanon minä, on heidän juoppoudenpahetta vastaan suunnatuissa suullisissa elosteluissaan enemmän hössötystä kuin perusteellisuutta.

Jos raittiudenystävät olisivat käsittäneet asian oikealta katsantokannalta, niin he eivät olisi nimittäneet itseään raittiudenystäviksi, vaan kristillisyyden ystäviksi. Mutta kuinkapa he voivat kutsua itseään kristillisyyden ystäviksi, kun suuri osa heistä vielä on itse asiassa kristillisyyden vihollisia? Tämä väite saattaa tuntua uskomattomalta monesta, ehkä tämän kirjoituksen vastaanottajastakin. Mutta asetapa vain kristillisyyden sijaan joku muu vihattava nimitys, esimerkiksi mystiikka tai pietismi, niin tukka nousee pystyyn useimpien raittiudenystävien pääläella. Näistä lyhyistä mietteistä saattaa vastaanottaja huomata, että vaikka sunnuntaisin saarnaan raittiudesta, se tapahtuu kuitenkin toiselta katsantokannalta kuin mikä raittiudenystävillä on. Siksi myös, kun kysymys on raittiuspuheiden kääntämisestä, en voi valita käännettäväksi yhtään käsillä olevista osittain siitä syystä, että elävän kristillisyyden henki puuttuu useimmista, osaksi myös siitä syystä, että ne eivät täysin sovellu Lappiin, jossa vallitsevat sellaiset olosuhteet ihmisten fyysisessä, moraalisisessa ja poliittisessä kulttuurissa, joita ei esiinny germaanisissa kansanheimoissa. Yhtenä poikkeuksena yllä mainittuihin, kirjoitukseni vastaanottajan minulle suomiin raittiuspuheisiin voin mainita Jansonin, jonka yhden puheen olen vapaasti suomennettuna lukenut täällä kirkossa. Mitä muuten tulee suomalaisiin, meillä on valikoima parhaita tai arvostetuimpiin kuuluvan raittiuspuhujan töistä nimellä "viinan kauhistus", jota on siellä täällä suomalaisväestön keskuudessa Tornionjoella. Ja minä otaksun, että tämä teos on edelleen saatavana Suomalaisesta Kirjakaupasta. Minun kappaleeni on lainattuna jollekin puolelle seurakuntaa, joten en voi nyt ilmoittaa painopaikkaa tai kirjoittajan nimeä.

Se lapinkielinen saarna, jonka kirjoitelmani vastaanottaja on nähnyt Jellivaarassa, ei oikeastaan ole raittiuspuhe, koskapa siinä nuhdellaan paitsi juoppouden pahetta myös muita lappalaisten keskuudessa vallitsevia paheita. Tämä saarna on painettu Hernosandissa kirkollisrahaston kustannuksella. Sitä en tiedä, kuinka suuri painos oli, sillä notaari, joka varsinaisesti hoitaa tällaiset asiat, on mies joka ei vähääkään välitä siitä, miten kristillisyyden laita on Lapissa. Mutta jos kirjoituksen vastaanottaja uskoo, että tämä saarna voi jollakin tavoin edistää raittiudenystävien asiaa lappalaisten keskuudessa, niin saattaa olla parasta kirjoittaa piispalle (joka on ainoa raittiudenystävä tuomiokapitulissa) [[sulkumerkit ovat LLL:n omat](#)], joka voinee edesauttaa uuden painoksen saamista Lapin kirkollisrahaston kustannuksella. Minulla ei omalta osaltani taida olla paljon luottamusta tuomiokapitulissa tiettyjen asioiden vuoksi, joihin vihjeen voi löytää yllä kirjoitetuista mietteistä.

Mikäli raittiusseurat voivat suvaita sellaisia raittiuspuheita, joita yllä esitettyjen mielipiteitten mukaan voin saada aikaan, tarjoan mielelläni palvelukseni lapinkielisellä puheella, mutta sillä varauksella, että en voi pitää

juoppouden pahetta syynä yleiselle moraaliselle rappiolle, vaan minun on pidettävä moraalista rappiota itseään syynä juoppouden paheelle samoin kuin muillekin paheille. Kun pidetään kiinni tästä johdonmukaisuudesta, kapakoitsija tulee saamaan ensimmäisen iskun, koska oman hyödyn tavoittelu on jokaisen ihmisen synnynnäinen, moraaliton passio. Sitten iskun saa juomari, joka on hankkinut itselleen ei-synnynnäisen passion, sitten kiroukset ja tappelut, ylpeys, armottomuus köyhiä kohtaan, jne. Tästä vastaanottaja havainnee, että tarkastelen juoppouden pahetta eri katsantokannalta kuin raittiudenystävät yleensä, joista suurimmalta osalta puuttuu oma kokemus armonjärjestyksestä ja jotka tästä syystä usein ajautuvat ristiriitaan päätelmissään, kun he tietämättään ponnistelevat saadakseen yhden moraalittoman passion taisteluun toista vastaan. Sillä vain ei saavuteta moraalista jalostumista. Jos esimerkiksi juoppo huomaa, että hän joutuu kunniallisten ihmisten halveksimaksi sen vuoksi että hän turmelee terveytensä ja menettää omaisuutensa, jne, niin raittiuspuhuja ottaa tämän saarnansa aiheeksi. Hän yrittää kohottaa kunniantuntoa sekä antaa ymmärtää, että raittiudesta seuraa maallisia etuja. Jos nyt juoppo näiden lupausten perusteella päättäisi luopua juopottelusta ja liittyä raittiusseuraan, niin hänestä olisi kyllä tullut raitis pakana, mutta ei kristittyä.

Jos raittiudenystävällä olisi ollut itsellään kokemusta Armosta, niin hän olisi ennen kaikkea osoittanut juopolle, että tämän kunniantunto on moraaliton passio ja että juuri tämä kunniantunto on syy hänen juoppouteensa. Sillä millä tavalla juoppoudenhimo on syntynyt hänessä? Jos hän olisi torjunut ystäviensä tarjouksen, hän olisi joutunut naurunalaiseksi ja halveksituksi. Välttyäkseen tulemasta naurunalaiseksi ja pilkatuksi tekopyhyytensä vuoksi hänen täytyy maistella toisten mukana siitä kalkista, jota hänelle tarjotaan. Ja pelosta, että häntä pidetään kitupiikkinä, hänen täytyy nyt tarjota vuorostaan. Eikö se ollut juuri tuo väärä kunniantunto, joka syöksi hänet juoppouden paheeseen? Jos hänellä ei olisi ollut tuota kunniantuntoa, hänestä ei olisi koskaan tullut juoppoa.

Nyt raittiuspuhuja tahtoo auttaa hänet juoppouden paheesta vihjailemalla tuosta samasta kunniantunnosta. Hän antaa juopon kuvitella, että on kunniallista lakata ryyppäämästä. Raittiuspuhuja tahtoo antaa hänen kuvitella, että hänelle on hyödyllistä lakata ryyppäämästä. Mutta sehän on kauan sitten todistettu moraalijärjestelmissä, että sekä kunnianhimo että omaneduntavoittelu motiiveina ihmisten menettelyille ovat likaisia motiiveja. Sen sijaan että osoittaisi näiden motiivien moraalitonta sisältöä raittiuspuhuja yrittää nyt vastoin kaikkia terveitä moraalisääntöjä kohottaa näitä likaisia motiiveja johonkin moraaliseen arvokkuuteen. Onko siinä järkeä?

L.L. Laestadius Vuorimestarille [bergmästaren / Ekenstam G. F.?] 1845

Raittiudenystävien pitää huolehtia siitä, etteivät ajaudu samaan epäviisaaseen kiivauteen kuin erikjanssonilaiset ja etteivät joudu naurunalaisiksi terveän järjen tuomioistuimen edessä.

Älköön kirjoitukseni vastaanottaja vetäkö näistä moraalisisista huomautuksista sellaisia johtopäätöksiä, että olen raittiudenystävien ajamaa asiaa vastaan. Päin vastoin olen raittiusasian innokkain kannattaja. Ja sellaisena haluaisin kiinnittää raittiudenystävien huomion siihen, että moraalisen rappion, joka ilmenee niin juoppouden paheena kuin muinakin paheina, pitäisi juuristaan asti olla heidän hyökkäystensä kohteena. Mutta jos moraalisen rappion juurien kimppuun hyökätään, niin kunniantuntoa ei pidä ainoastaan haavoittaa, vaan se pitää kertakaikkiaan leikata kappaleiksi ja heittää iankaikkiseen tuleen, perkeleestä lähtöisin olevana ja kirottuna. Mutta jos raittiudenystävät niin kuin usein näyttää olevan asianlaita, tarkoittavat enemmän juoppouden aiheuttamaa onnettomuutta isänmaalle kuin sielujen onnettomuutta iankaikkisuudessa, niin ottakoon vain sekä kunniantunnon että omaneduntavoittelun motiiviksi ihmisen toimille. Mitä he tällä voittavat raittiudelle, olkoon saavutus poliittisessa mielessä, mutta uskonnollisessa mielessä se saavutus jää yhtä suureksi kuin nolla.

Kunnioituksella ja ystävyydellä, herra Vuorimestarin

L. L. Læstadius

—

Alkuperäinen / Upsalan Yliopistonkirjasto (G 359) / Suomentanut Hannu Rautiainen 2007 /

[[Wiinan Kauhistus, Henrik Renqvist, on todennäköisesti teos, johon LLL yllä viittaa / Administrator](#)]

